

# gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četrt leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 5. novembra 1862.

## Velika vrednost jelše.

To vsakemu človeku znano drevó ima to lastnost, da poprej cvete kakor ozelení. Nahaja se pogostoma ob močilih in sicer močirnatih in vlažnih krajih, kjer razun vrb nobeno drugo drevo ne raste. Jelša raste in se tako naglo v omenjenih krajih ponaša, da donša v 15 letih že obilo drv za kurjavo in drugo hišno rabo. Zasadba jelše ne pride tako hitro v nevarnost, da bi jo živina objedala ali poškodovala, ker ima grenko perje in popje. Čudno je, da ima jelša, koja v močvirji raste, rudeč les, una pa bel, ki na suhem stoji. Jelšini les, srednje trd, je precej žilast in vlečljiv in nekoliko lažji kakor brezov.

Jelša je razun tega, da obilo in vrlega lesa za kurjavo obrodi, tudi zato koristna, ker ga ni boljšega lesa za stavbe na vodi, namreč pri malnih, mostovih, jezih in enakih delih v močirnatih krajih, od jelševoga; ker ima v vodi in sicer v mokri zemlji to lastnost, da je od leta do leta trja, in da koli čez dolgo časa v vodi ali mokri zemlji celó tudi okamniyo. Za stavbo na suhem pa jelša ne velja, ker jame, kakor hitro se posuši, kmali hirati in se krči tako, da čedalje kraja in tanja prihaja; zato gosposke v nekterih krajih vatte iz jelševine prepovedujejo, da se kupci pri meri blaga ne goljufajo. Jelšev les se rabi tudi za razno hišno pripravo, ker iz njega se izdelujejo niške, mentrge, loparji, kopita, coklje, opetice itd., ker se tako lahko ne raztrga in ne prekole. Mizarji in strugarji porabijo obilo jelševoga lesa za mnogovrstne izdelke; če se dobro oluži in s firnežem prevleče, je iz njega vsak izdelek prav čeden in ličen. Iz jelševe korenine se posebno čedne lesene pipe, tako imenovane ulmarce, režejo, ktere tobakarji veliko obračajo.

## Gospodarske skušnje.

(Pirnico zatreti). Od tega škodljivega zeliša se v časniku za „Zgornjo Avstrijo“ to-le bere: Njiva, na kateri se je pirnica jako razširila in spešno hobotá, naj se, zlasti spomladi, plitvo preorje. Če jo pa globoko preorješ, se ti bodo preobrnene pirnične korenike zlo s prstjo zasule in začno na novo koj spešno rasti. Če se pa njiva plitvo preorje, in z oestro brano dobro prevleče, se pirnica na vrh zemlje spravi, kjer se, ako se njiva še enkrat prevleče, pri lepem vremenu posuši, ali se dá pa ovcam popasti, ktere po nji rade segajo, in še celó pirnične korenike za slast pohrustajo.

(Hrošči (kebri) so za gnoj velike vrednosti). Kakor uradni list kmetijskega društva na Saksonskem naznanja, je gosp. Lay v Logi pri Budišinu (Bautzen) skušnje z gnojem kebrovim delal; izid skušinj njegovih je bil pa ta-le: Na njivi, koja se je pognojila z 20 vozmi hlevnega gnoja in s 7 dreždanskimi korci hroščev se je pridelalo 3000 funtov zrnja, ki je bilo 145 tolarjev in 25 nov. grošev vredno, od 20 voz hlevnega gnoja se je pridelalo le 2850 funtov zrnja, ki se je cenilo 138 tolarjev in 6 nov. grošev;

7 korcov hroščev je veljalo pa le 6 tolarjev in 19 novih grošev, potem takem pride na korec le 28,4 nov. grošev.

(Mjilo (žajfa) iz kostanja, s katerim se madeži iz obleke odpravijo). To mjilo se tako-le napravi: Zreli z drevesa pocepani kostanj se pobere, olupí in njegovo jedro dobro posuši, potem v kakem možnarji drobno stolče; s to kostanjevo moko se madeži na perilu namažejo in o perilu potem preidejo.

## Predpisi,

kako naj ravnaajo gosposke, zdravniki in pa župani o živinskih kugah.

(Dalje.)

*Naznanila zastran kuge.*

Ko se je natanko spoznalo, da je kaka naznanjena bolezen med živino kakega kraja res živinska kuga, morajo zdravniki, dokler kuga ne ugasne, natanjčne naznanila kantonski gosposki pošiljati, kantonska gosposka jih ima potem z lastnimi opombami brez odloga c. kr. dežel-nemu poglavarstvu predložiti.

K tem naznanilim se štejejo: pozvedbeni zapisnik, občasni raporti in sklepno naznanilo. Da se gosposka iz teh naznanil dosti podučiti more, kako se je bolezen začela, razširila in kakošna je bila, in da more potem o pravem času potrebne naprave narediti, in če je treba v dvomljivih in nevarnih primerljajih se z drugimi v tej reči učenimi možmi posvetovati, morajo naznanila, ki se imajo zastran kuge delati, v vseh rečeh prav narejene biti.

Pri spisovanju posamnih naznanil se je po teh-le pravilih ravnati.

*Pozvedbeni zapisnik.*

Pozvedbeni zapisnik je prvo pisano naznanilo, ki se ima zastran živinske kuge narediti, in v katerem mora vse biti, iz česar se more gledé na znamenja bolezni, na to, kar se je pri raztelesovanju živine zvedlo, na to, kako je bolezen pretekla, kako se je začela in razširila, za gotovo spoznati, kakošna je kuga. Veliko je na tem ležeče, da se skrbno spiše, ker se po pravem spoznanju bolezni, in potem, da se vzroki zvejo, iz katerih izvira, tudi to ravna, ktere naprave naj se zoper njo naredé in katerih zdravil je treba, da se zatré.

*Deli pozvedbenega zapisnika.*

Pozvedbini zapisnik, kateri se ima koj po storjeni pozvedbi narediti in politični gosposki predložiti, ima zapopasti:

1. Nadpis in pa izkaz v tabeli, koliko je živine bolne;
2. povedbo, kako je kuga ustala in kako se je razširila;
3. popis znamenj in pretéka bolezni;
4. kaj se je pri raztelesbi najdló;
5. razsojevanje in določba bolezni;